

Over de ambachtelijkheid in het onderwijs

Persoonlijkheid leraar beslissende factor

“Veel collega’s voelen en weten dat het anders kan en willen veel dichter bij kinderen het onderwijs vormgeven.” Rikie van Blijswijk werkt met Merlijn Wentzel in hun Leerschool aan onderwijs dat beter aansluit bij de vragen, de nieuwsgierigheid en de motivatie van leerlingen. Ze inspireren teams, leraren, directie en bestuursleden om het onderwijs spannender en uitdagender te maken. Belangrijk, menen zij, is de motivatie van leerlingen. “Leerlingen die intrinsiek gemotiveerd zijn om te leren, willen zelf leren”, zeggen de partners van de Leerschool.

Een school in een oude Haagse Volkswijk. Vroeger was het de katholieke buurtschool het Heilig Hart. Vandaag heet het de Toermalijnschool. Rikie van Blijswijk van de Leerschool haalt mij op bij de voordeur. Een klassiek trappenhuis van een klassieke basisschool met tegels die voor een mooie galg zorgen. Rikie voert mij door de oude school in vrolijke eigentijdse kleuren naar een lokaal met een grote ovale tafel. Daar voeren we een gesprek over onderwijs, onderwijsvernieuwing, inspiratie en over kinderen. Het

zijn het de ingrediënten in het werk van Rikie van Blijswijk en Merlijn Wentzel. Samen zijn ze de Leerschool begonnen.

Doorheen jagen methodes

“Wij wilden ergens, ook letterlijk, een plek creëren waar vernieuwende scholen vanuit het gesprek tussen leraren en leerlingen, met behoud van de eigen verantwoordelijkheid van leraren voor de inrichting en vormgeving van het onderwijs, het onderwijs spannender, uitdagender en leuker kunnen maken”, vertelt

Rikie. Van Blijswijk zit aan de kop van de ovale tafel waar ze in de gesprekken met teams en met directeuren een belangrijke rol speelt. De felle oranje muren lijken haast aan te sporen om je creativiteit maar eens de ruimte te geven. “Kijk, wij hoorden echt heel regelmatig, dat nogal wat collega’s in het onderwijs last hebben van het er doorheen jagen van methodes, en cito-scores. Echt contact, een echte relatie met leerlingen, schiet er vaak bij in. Veel collega’s voelen en weten dat het anders kan en willen veel dichter bij kinderen het onderwijs vormgeven. Ze willen horen wat kinderen te zeggen hebben en willen voor kinderen meer ruimte, meer vrijheid scheppen.”

Merlijn Wentzel, die ook aan de kop van de tafel heeft plaatsgenomen, neemt het stokje van Rikie over. Ze vertelt over wat haar bewogen heeft om aan de Leerschool te beginnen. “Na mijn studie heb ik veel leraren en leerlingen geïnterviewd voor het boek van prof. Luc Stevens ‘Zin in School’. Ik heb van kinderen veel kritische noten gehoord over het onderwijs en ook een grote loyaliteit richting hun leraren waargenomen. Er zijn veel zaken waar kinderen echt last van hebben. Dan hoor je en begrijp je, dat het in het onderwijs echt leuker kan. Je hoort dan bijvoorbeeld, dat het in veel gevallen steeds weer de slimste kinderen zijn die de beurten krijgen. Je hoort over conflicten, gedragsproblemen, over brutale kinderen. Wat me toch wel in het bijzonder geraakt heeft, is de verzuchting van een meisje, die tegen mij zei: ‘Eindelijk eens iemand die naar ons luistert!’ Zie dat maar als mijn belangrijkste drijfveer om aan dit werk te beginnen.” Merlijn vertelt dat ze ook in het speciaal basisonderwijs gewerkt heeft en dat ze daar de kinderen gezien heeft die bij de ene leraar altijd op de gang stonden en bij de andere leraar niet. “Ik vraag me dan af: wat gebeurt er met zo’n kind dat jarenlang niet anders dan afgewezen wordt?”

Essentieel leren

Rikie en Merlijn werken met schoolteams die hun onderwijs spannender en uitdagender willen maken, maar naast die veranderroutes samen met teams, organiseren ze ook bijeenkomsten, reizen langs inspirerende scholen in binnen én buitenland. “In november bijvoorbeeld”, vertellen ze, “staat er weer een reis op stapel over ‘Essentieel leren’ met schoolbezoeken aan ‘Essential Schools’ in San Francisco en San Diego. Een studiereis op zoek naar de kern van leren. Maar aan de ovale tafel in de school in Den Haag organiseren ze ook inspirerende en informatieve bijeenkomsten, bijvoorbeeld over de uitkomsten van recent wetenschappelijk onderzoek van de neurobiologie onder leiding van dr. Kees Vreugdenhil.

Rikie en Merlijn zijn ervan overtuigd, maar zien hun overtuiging geschraagd door wetenschappelijk onderzoek, dat leren en ontwikkeling van kinderen veel te maken heeft met zelfvertrouwen, met het beeld dat kinderen van zichzelf hebben. Belangrijk, menen zij, is de motivatie van leerlingen. Leerlingen die intrinsiek gemotiveerd zijn om te leren, willen zelf leren; zij voelen een interne behoefte of drang om met de leer-

stof aan de slag te gaan. Merlijn verwijst in een Amerikaans onderzoek (Ryan en Deci) naar de rol en betekenis van de intrinsieke motivatie van leerlingen. De leraar speelt in het creëren van een motiverende, uitdagende leeromgeving een cruciale rol. Van Blijswijk verwijst naar een andere Amerikaanse professor, Parker J. Palmer, die o.a. het boek

Persoonlijkheid van de leraar

‘Basisschoolleraars begrijpen vaak meer van hun vakgebied dan diegenen onder ons die gepromoveerd zijn, wellicht omdat leerlingen van de ‘lagere’ niveaus zijn als het kind in het sprookje ‘De nieuwe kleren van de keizer’. Het kan kinderen niet schelen wat voor opleiding je hebt gehad, of welke professor je promotie heeft begeleid, of hoeveel boeken je geschreven hebt. Wel of je meent wat je zegt; ze voelen heel snel of je echt bent, en reageren dienovereenkomstig. Het onderscheidend vermogen dat jonge kinderen in hun onschuld hebben, sterkt mij in de overtuiging dat de persoonlijkheid van de leraar op ieder niveau van onderwijs de beslissende factor is.’

Uit: The Courage to teach

schreef ‘The Courage to Teach’.

“Wij zien het als een uitdaging om met de mensen waarmee we aan het werk gaan te zoeken naar de nieuwsgierigheid van leerlingen en leraren, naar de ambachtelijkheid van leraren. Daarbij horen geen dure boeken, maar zoeken we in workshops naar de kracht van de mensen zelf”, aldus Rikie van Blijswijk. Merlijn geeft een voorbeeld van een school voor speciaal basisonderwijs.

“Wij geloven in onze leerlingen, is het parool van het schoolteam. Toen een nieuw jongetje zat te schelden, kreeg hij het etiket opgeplakt: hij is stout. ‘Nee’, zei de juffrouw, ‘hij is lief, maar maakt een fout.’ Eigenlijk is er daarna met dat jongetje nooit meer een probleem geweest. Die collega heeft de relatie opgepakt en mede daardoor is er vertrouwen in die volwassene ontstaan. We zien heel vaak bij kinderen, dat het vertrouwen in volwassenen geschaad is.”

Rikie vult aan met een ander voorbeeld, dat laat zien hoe belangrijk de rol van de individuele leraar is en kan zijn. “Het gaat in de meeste gevallen niet over schoolsystemen, maar als je het over

de kwaliteit van het onderwijs hebt, gaat het over leraren. Neem die leraar Duits op het gymnasium, een school met een klassiek klassikale aanpak. 'Kinderen doen niet wat ik zeg', was de klacht van die leraar. Hij kreeg de opdracht: 'ga met je leerlingen praten.' Hij vertelde over de reactie van zijn leerlingen, die hem toch vooral lieten weten dat ze eigenlijk niet wisten wie de leraar was. 'We kennen u niet', was hun commentaar. Hij is dus met die leerlingen in gesprek gegaan. Nu, een jaar verder, vindt hij het onderwijs veel leuker, veel ontspannender. Zo klein kunnen veranderingen zijn."

Vragen en antwoorden

In hun werk met teams en met leden van het management vormen de vragen de deur naar inzicht en kennis. "Als ze je vroeger als schoolbegeleider vroegen, ging je naar de school toe omdat er een vraag was. Negen van de tien keer kwam

er een antwoord op een vraag die er niet echt was. De school had weliswaar een vraag geformuleerd, maar die vraag deed vaak geen recht aan de vragen van kinderen en ouders." Rikie van Blijswijk, die een langjarige ervaring als schoolbegeleider heeft, kan daar vele voorbeelden van geven. Als onderdelen van het leerproces niet wilden slagen, kon het gerust zijn, dat in de vraag werd meegenomen, dat het niet ging omdat de kinderen zo dom waren. "De leraren van die school hadden absoluut geen vertrouwen in hun leerlingen." In een ander voorbeeld dat Rikie geeft, gaat het om een vraag om ondersteuning aan een schoolteam op een allochtone school in Den Haag. "De onderwijsadviseur komt aan op Holland Spoor en weet de weg niet naar de school. Een Marokkaanse man geeft aan, dat hij er vlakbij woont en haar wel even wil brengen. Ze vertelt aan het team, dat ze door een aardige Marokkaanse man is gebracht. 'Durf jij

dat bij een Marokkaan in de auto?' was de verbijsterde reactie. Haar reactie: 'Hoe kunnen jullie werken met ouders die jullie niet vertrouwen?'"

De vragen die Merijn en Rikie stellen, beschouwen ze als de deur naar een gedeelde, gezamenlijke verantwoordelijkheid. "Door het stellen van vragen daag je leraren uit om positie te kiezen. Het geven van een recept, door voor te schrijven wat een ander moet doen, biedt je nooit een oplossing," aldus Merlijn. "Bij koken werkt dat beter en kun je je aan het recept houden. In de school, in de praktijk van de klas, gaat het om een proces, om interactie tussen leraren en kinderen. Daar wordt de kwaliteit van het onderwijs bepaald door de mate waarin een leraar er in slaagt af te stemmen op leerlingen en op hun vragen. Dat is ambachtelijk werken in het onderwijs, ervoor zorgen dat je die kinderen kent, hun vragen kent. Jij bent de bemiddelaar."

advertentie

Registreer nu voor
GRATIS toegang op
www.kindvak.nl met
toegangsnummer:
100.008.28

DÉ VAKBEURS VOOR DIRECTIE, BESTUUR EN/OF
MANAGEMENT IN DE KINDEROPVANG, BUITEN-
SCHOOLSE OPVANG EN BREDE SCHOLEN

kind
VAK 2010
WWW.KINDVAK.NL

4-6 NOVEMBER 2010
BRABANTHALLEN 'S-HERTOGENBOSCH

vnu exhibitions

Breng uw leerlingen
op een hoger niveau!
Kijk op www.taalenrekenen.nl

TAAL doorlopende
EN REKENEN leerlijnen